

AZ IFJÚSÁGI ÖNKÉNTESSEG A MUNKAVÁLLALÁS MÉRLEGÉN

PERPÉK ÉVA¹

Hoskins, Bryony – Leonard, Pauline – Wilde, Rachel (2020): How Effective Is Youth Volunteering as an Employment Strategy? A Mixed Methods Study of England. *Sociology*, 54(4) pp. 763-781.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.1.149-154>

A TANULMÁNY HÁTTERE

Bryony Hoskins, Pauline Leonard és Rachel Wilde cikke az önkéntesség és a munkavállalás kapcsolatát vizsgálja. Az ifjúsági foglalkoztatottság és munkanélküliség egész Európában központi kérdés. A Not in Education, Employment or Training (NEET) – azaz a foglalkoztatásból, képzésből és oktatásból kimaradó – fiatalok kategóriája az 1980-as évek Nagy-Britanniájából került be az európai szakirodalomba, és 2010-től pedig Európai Unió-szerte alkalmazott fogalom lett. Kezdetben a 15-24, mára a 15-29 éves fiatalokra vonatkoztatva vizsgálják meglétét. 2022-ben a NEET fiatalok aránya 14,2 százalék volt az Európai Unióban. Az ifjúság mobilizálása és helyzetbe hozása az Európa 2020 Stratégia egyik fontos pillére lett. Hasonlóképp, az Európa 2030 Stratégia egyik alapelve szintén a foglalkoztatás aktív támogatása, illetve a fiatalok munkavállalása, továbbképzése, szakmai gyakorlat szerzése. (European Commission 2010; 2019).

Az önkéntességre a(z ifjúsági) foglalkoztatás növelésének egyik eszközeként szokás tekinteni. Ezt az elvet képviselte a magyarországi Nemzeti Önkéntes Stratégia (2012-2020) is. Az

¹ Perpék Éva (PhD) szociológus-közgazdász, tudományos munkatárs, Társadalomtudományi Kutatóközpont MTA Kiváló Kutatóhely.

önkéntesség egyik fő funkciójaként egyebek mellett a munkaerőpiaci (re)integrációt jelölték meg, és kiemelt célcsoportként kezelve a 18-26 év közötti fiatalokat (Bartal 2021a).

A három angol professzor vegyes módszertanon alapuló cikke tehát többszörösen aktuális témát tárgyal: az ifjúsági önkéntességet mint a foglalkoztatás eszközét, illetve ennek az eszköznek a hatékonyságát teszi próbára.

A szerzők a cikk elméleti felvezetésében jelzik, hogy az önkéntesség a fiatalok számára állampolgári „újra-kapcsolódást” jelenthet a helyi közösséghez és csökkentheti a bizonytalanságot (Lister et al. 2002; Beck – Beck-Gernsheim 2002; Hustinx 2001). A 2008-as gazdasági világválságot követően – és tegyük hozzá, napjaink többrétű válsága közepette – felértékelődött a munkakészség („work readiness”), aminek az önkéntesség adekvát előmozdítója lehet. Ezt Nagy-Britanniában tudatosan támogatták és támogatják, számos policy és önkéntes, nem fizetett munkát promótáló program keretében. Ezeket a kezdeményezéseket sokszor éri az a kritika, hogy a fiatalok társadalmi háttere és birtokolt tőkéje jelentősen befolyásolja a lehetőségek kiaknázását és a nem fizetett munkalehetőségekhez való hozzáférést (Musick – Wilson 2008; Smith 2010; Wilson 2000).

A TANULMÁNYT MEGALAPOZÓ KUTATÁS JELLEMZŐI

Hoskins, Leonard és Wilde cikkükben a következő kérdésekre keresik a választ:

- Mely fiatalok férnek hozzá a nem fizetett munkalehetőségekhez?
- Mi a kapcsolat a nem fizetett és a fizetett munka között?
- Hogyan befolyásolja ezeket a tényezőket a társadalmi háttér, valamint az önkéntesség kontextusa (magán, állami vagy civil szektor)?

Az elemzés az Angol Állampolgári Oktatási Longitudinális Felmérésen (English Citizenship Educational Longitudinal Survey, CELS) és interjúkon alapszik. A vizsgálat erőssége, hogy hat hullámban, 11-12 éves koruktól 22-23 éves korukig kísérte végig a gyerekeket/fiatalokat nemzeti reprezentatív mintán. Bár a CELS felmérést jelentős lemorzsolódás kísérte, és 734 fő maradt meg az első hullámtól az utolsóig, a longitudinális potenciál még így is kézzel fogható maradt. A kvantitatív kérdőíves megkérdezést kvalitatív módszerrel egészítették ki. Interjút készítettek ugyanis a CELS minta 50 önkéntesével, valamint egy ifjúsági szervezet 51 tagjával. Az interjúk tartalmát négy téma mentén csoportosították: foglalkoztatás, belépési utak és módszerek, önkéntesség, önkéntesség és munka.

A témák kimerítő elemzése után létrehozták

- a karrier-specifikus,
- a karrierhez kapcsolódó és
- a karrierhez nem kapcsolódó önkéntesség-kategóriákat.

Az eredmények robusztusságához hozzájárul, hogy a kutatók összekapcsolják a kvalitatív és a kvantitatív módszereket, így a két metódus eredményei reflektálnak egymásra.

A KUTATÁS EREDMÉNYEI

A CELS adatainak elemzése bináris logisztikus regresszióval történt. Az elemzés érdemi célcsoportját a legidősebb megkérdezettek, a 22-23 évesek képezték. A kutatás egyik markáns, korábbi megállapításoknak ellentmondó eredménye, hogy a korábbi önkéntesség *nem* szavatolta a fizetett foglalkoztatást 22-23 korban. Sőt, annak *sem* volt szignifikáns hatása, ha a fiatal 19-20 évesen segítette a helyi közösségét. A meglepő eredmények magyarázatát keresve a kutatók azt vélelmezték, hogy a korábbi önkéntes tapasztalat később, egy későbbi életszakaszban térül meg, és egyszerűen a survey utolsó évéig nem telt el annyi idő, hogy az önkéntes tapasztalatok hasznosulhassanak. Elképzelhető továbbá, hogy az önkéntesek igényesebbek, válogatosabbak, és nem fogadják el az első felkínált munkalehetőséget. Továbbá az is lehetséges, hogy a munkaadói oldal sem elég felkészült az önkéntes tapasztalatok beültetéséhez, beágyazásához.

A származással kapcsolatosan megfogalmazzák, hogy a magasan képzett apák a privát szektorbeli fizetetlen munkavégzést ösztönözték gyermekeiknél. Emögött az a feltételezés húzódik meg, hogy az önkéntesség növeli a későbbi foglalkoztatás esélyét². Összességében azonban a származás, amit az apa iskolai végzettségével mértek, negatívan korrelált a fiatalok foglalkoztatottságával. A kutatás továbbá rávilágított arra is, hogy az önkéntesség kis eséllyel juttatja előnyös álláshoz az alacsonyabb társadalmi csoportokat.

A kvantitatív eredetű megállapításokat a kvalitatív eredmények árnyalták, és a fentebb már jelzett önkéntesség típusokat a cikkben a következőképp bontják ki. Ahogyan azt egy kiválasztott fiatal esete is mutatta, az első kategóriába tartozó, középosztálybeli *karrier-*

² Magyarországon erről lásd bővebben például Fényes et al. (2021), Bocsi et al. (2021), Mohácsi – Fényes (2020) vagy Fényes (2015) eredményeit.

specifikus önkéntesekre az jellemző, hogy kiforrott karrier elképzeléseik, terveik voltak. Tudatosan egyengették az álmunkájuk felé vezető útjukat, és az önkéntesség is ennek eszközeként jelent meg, illetve rendelődött alá. Az önkéntesség színhelye rendszerint az üzleti szektor volt.

A *karrierhez kötődő* önkéntesek csoportját olyan fiatalok alkották, akik későbbi fizetett munkájuk, karrierjük érdekében végeztek nem fizetett munkát, az önkéntesség tartalma azonban nem kötődött a vágyott karrierjükhöz. Az önkéntesség hasznai ugyanakkor ebben a csoportban is realizálódtak: motiváltabbá és magabiztosabbá váltak, fejlődtek csapatbeli és kommunikációs készségeik. E kategória stílusjegyeinek érzékeltetésére egy munkásosztálybeli önkéntes példáját hozták fel, aki a civil, jótékonyági szektorban tevékenykedett.

Végezetül a harmadik (a karrierhez nem kapcsolódó önkéntesek) csoportba tartozók önkéntessége – a magyarországi ifjúsági közösségi szolgálathoz hasonlóan (Markos 2021) – kötelező jellegű volt, így esetükben klasszikus önkéntességről nem beszélhetünk. A nem fizetett tevékenységük jellemzően a közszférában zajlott, és nem kötődött a karrierjükhöz. Bár kétségtelen, hogy ennek a munkavégzési típusnak is lehettek hasznai, a kényszer és a közérdekű munkavégzés-jelleg rányomta bélyegét a tevékenységre.

A KUTATÁS ERŐSSÉGEI ÉS TANULSÁGAI

Hoskins, Leonard és Wilde összességében arra a kérdésre adtak választ, hogy ki és hogyan nyer az önkéntességgel a munkaerőpiacon. A kutatás erőssége egyfelől a longitudinális jellege, másfelől a vegyes módszertana. Pozitívum, hogy a két módszertan eredményeit összekapcsolták, ötvözték. A kutatás több korábbi „beidegződést” megcáfolt és mítoszokat tört meg. Egyik ilyen, a nemzetközi és hazai kutatási tapasztalatokat is megcáfoló, markáns eredmény, hogy a korábbi önkéntesség nem szavatolja a fizetett foglalkoztatást fiatal felnőttkorban. Sőt, annak sem volt szignifikáns hatása, ha a fiatal három évvel korábban segítette a helyi közösségét.

Számos kutatási eredmény arról számol be, hogy a fiatalok önkéntessége sajátos mintázatot követ. Sok esetben az epizodikus, alkalmi önkéntesség jellemző rájuk, ami jellegéből adódóan eltér a munkahelyszerű, állandó részvételtől és üzemszerű működéstől (Compion et al. 2022; Almog-Bar et al. 2022; Cnaan et al. 2022; Bartal 2021b; Fényes 2021) Az önkéntességtől tehát ilyen módon sem vezet egyenes út a fizetett foglalkoztatásig. A survey eredmények kimutatták

továbbá, hogy a társadalmi státusz negatívan korrelált a foglalkoztatottsággal. Az interjúk kutatás következtetései árnyalták a survey eredményeket, és egyben közel hozzák, élet- és élményszerűvé teszik az által, hogy egy-egy karakter történetével mélyebben megismertetik az olvasót. Ez kifejezetten olvasmányossá, érdekessé teszi a tudományos szöveget.

A cikk illúziókat oszlat el, és realisztikus képet fest az ifjúsági önkéntességről. Emiatt tanulságos lehet több célközönség számára is. A kutatók számára az elemzés egyik tanulsága, hogy evidenciákat is érdemes időről időre megkérdőjelezni, és az ellentmondásos eredményeket robosztus vegyes módszertannal érdemes alátámasztani, cizellálni. Fontos tanulságul szolgál továbbá a policy makerek, a fiatal önkénteseket küldő és fogadó szervezetek, valamint maguk az önkéntesek számára egyaránt.

IRODALOM

Almog-Bar, Michal – Ashkenazi-Anor, Mayrav – Hersberger-Langloh, Sophie E. et al. (2022): Age is but a number? An exploration of age differences in episodic volunteering. *Voluntas*, 33. pp. 483–496. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-022-00491-6>

Bartal Anna Mária (2021a): A Nemzeti Önkéntes Stratégia (2012-2020) mérlege – Eredmények, adósságok. *Önkéntes Szemle*, 1(1) pp. 3-20. DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.1.3-20>

Bartal Anna Mária (2021b): Régi reflexek és új kihívások – az első Nemzeti Önkéntes Stratégián túl, a másodikokon innen. *Civil Szemle*, 17(1) pp. 41-61.

Beck, Ulrich – Beck-Gernsheim, Elisabeth (2002): Individualization. London: SAGE.

Bocsi Veronika – Fényes Hajnalka – Markos Valéria (2017): Motives of volunteering and values of work among higher education students. *Citizenship Social and Economics Education*, 16(2) pp. 117–131. DOI: <https://doi.org/10.1177/2047173417717061>

Cnaan, Ram A. – Meijs, Lucas – Brudney, Jeffrey L. – Hersberger-Langloh, Sophie – Okada, Aya – AbuRumman, Samir (2022): You thought that this would be easy? Seeking an understanding of episodic volunteering. *Voluntas*, 33., pp. 415–427. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-021-00329-7>

Compion, Sara – Meijs, Lucas – Cnaan, Ram A. – Krasnopolskaya, Irina – von Schnurbein, Georg – AbuRumman, Samir (2022): Repeat and non-returning volunteers: The promise of episodic events for volunteer recruitment and retention. *Voluntas*, 33. pp. 472-482. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-022-00452-z>

European Commission (2010): *Europe 2020. European strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels, Belgium: European Commission.

<https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

European Commission (2019): *Towards a sustainable Europe by 2030: Reflection paper*, Publications Office. Brussels, Belgium: European Commission. <https://data.europa.eu/doi/10.2775/647859>

Fényes Hajnalka – Markos Valéria – Mohácsi Márta (2021): Volunteering among higher education students as part of individual career management. *Corvinus Journal Of Sociology And Social Policy*, 12(2) pp. 3-22. DOI: <https://10.14267/CJSSP.2021.2.1>

Fényes Hajnalka (2015) Effect of religiosity on volunteering and on the types of volunteering among higher education students in a cross-border Central Eastern European Region. *Acta Universitatis Sapientiae. Social Analyses*, 5(2) pp. 181–203.

Fényes Hajnalka (2021): Az elmúlt tíz év kutatási eredményei a felsőoktatási hallgatók önkéntességéről. *Önkéntes Szemle* 1(1) pp. 56-68. DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.1.56-68>

Hustinx, Lesley (2001): Individualisation and new styles of volunteering: An empirical exploration. *Voluntary Action*, 3(2) pp. 57–76.

Lister, Rue – Middleton, Sue – Smith, Noel (2002): *Young People's Voices: Citizenship Education*. Leicester: NYA.

Markos Valéria (2021): Kik a nyertesei az Iskolai Közösségi Szolgáltatnak? - az Iskolai Közösségi Szolgálat iránti pozitív attitűdöket befolyásoló tényezők vizsgálata. *Önkéntes Szemle* 1(1), pp. 69-82. DOI: <http://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.1.69-82>

Mohácsi Márta – Fényes Hajnalka (2020): A karriertudatosság és az arra ható tényezők a felsőoktatási hallgatók körében. Egy közép-kelet európai régióban végzett kutatás eredményei. *Tér-Gazdaság-Ember*, 8(3) pp. 47–61.

Musick, Mark A. – Wilson, John (2008): *Volunteers: A social profile*. Bloomington, IN: Indiana University Press.

Smith, Vickie (2010): Enhancing employability: Human, cultural and social capital in an era of turbulent unpredictability. *Human Relations* 63(2) pp. 279–303.

Wilson, John (2000) Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26, pp. 215–240.